

การดูแลเอาใจใส่ในกระบวนการเรียนการสอนภาคปฏิบัติของอาจารย์พยาบาล
ตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล *

The Clinical Teaching Process Perception of Nursing Students Toward Clinical Teacher's Caring
Behavior in Clinical Teaching Learning Process, Faculty of Nursing, Mahidol University

ศิริรัตน์ สุกีธร วท.ม. (การเจริญพันธุ์และวางแผนประชากร)**

Siratana Sugeetorn

พยอม อยู่สวัสดิ์ Ph.D. (nursing)***

Payom Euswas

ยุวดี วัฒนานนท์ ค.ด. (สาขาการวัดและประเมินผลการศึกษา)**

Yuwadee Wattananon

ทัศนีย์วรรณ พุกขามะธานนท์ วท.ม. (พยาบาล)**

Tassaneewan Purksametanan

วชิรา วรรณสถิตย์ วท.ม. (สาธารณสุขศาสตร์)****

Wachira Wanasatit

เบญจวรรณ คุณรัตนภรณ์ พย.ม. (การพยาบาลแม่และเด็ก)****

Benjawan Kunrathanaporn

บทคัดย่อ

วิชาชีพการพยาบาลเป็นวิชาชีพที่มีการ
ศึกษาภาคปฏิบัติเป็นหัวใจสำคัญ โดยการสอนภาค
ปฏิบัติเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากการมี

* ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย China Medical
Board of New York Inc.

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์

*** รองศาสตราจารย์

**** อาจารย์ ภาควิชาการพยาบาลสูติศาสตร์ -
นรีเวชวิทยา คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล

สัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนักศึกษา และมีอาจารย์
เป็นผู้ให้การดูแลเอาใจใส่นักศึกษาเป็นแบบอย่างที่ดี
ในการปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งการดูแลเอาใจใส่นี้เป็น
ศิลปะที่นักศึกษาเรียนรู้ และรับรู้ได้ ที่ส่งผลให้
นักศึกษารู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เลือกประกอบวิชา
ชีพพยาบาลและสามารถให้การดูแลเอาใจใส่บุคคล
อื่นๆได้ในทางตรงกันข้ามถ้านักศึกษารับรู้ว่าอาจารย์
ไม่ให้การดูแล เอาใจใส่ นักศึกษาจะขาดความ
มั่นใจ ไม่อยากเรียน และขาดความนับถือในตัว
อาจารย์ด้วย โรช (Roach , 1987) เน้นว่าอาจารย์
ต้องแสดงพฤติกรรมการดูแลเอาใจใส่ต่อนักศึกษาที่

แสดงออกใน 5 พฤติกรรม คือ ความเห็นอกเห็นใจ ความรู้ความสามารถ ความไว้วางใจ การมีจิตสำนึกทางจริยธรรม และการยึดมั่นผูกพันรวมทั้งการวางตัวที่เหมาะสมของอาจารย์ด้วย จากเหตุผลดังกล่าว จึงใคร่ศึกษาการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลต่อพฤติกรรมการดูแลเอาใจใส่ของอาจารย์พยาบาลที่ปฏิบัติต่อนักศึกษาในการสอนภาคปฏิบัติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ปีการศึกษา 2540 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคลและแบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลเอาใจใส่โดยใช้กรอบทฤษฎีของโรช วิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยการทดสอบที (t-test) ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมการดูแลเอาใจใส่ในกระบวนการเรียนการสอนภาคปฏิบัติของอาจารย์ตามการรับรู้ของนักศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยด้านความรู้ความสามารถเท่ากับ 4.06 ค่าเฉลี่ยด้านความไว้วางใจ เท่ากับ 4.02 ค่าเฉลี่ยด้านจิตสำนึกทางจริยธรรม เท่ากับ 4.22 ค่าเฉลี่ยด้านการยึดมั่นผูกพัน เท่ากับ 4.09 ส่วนค่าเฉลี่ยด้านความเห็นอกเห็นใจเท่ากับ 3.65 ซึ่งอยู่ในระดับค่อนข้างมาก และพบว่าค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการดูแลเอาใจใส่ของอาจารย์ตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปี 4 น้อยกว่าค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการดูแลเอาใจใส่ของอาจารย์ตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปี 3 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001 ดังนั้นอาจารย์พยาบาลควรตระหนักถึงพฤติกรรมการดูแลเอาใจใส่ในกระบวนการสอน

ภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาทุกชั้นปี โดยเฉพาะควรเน้นด้านความเห็นอกเห็นใจ

คำสำคัญ : การรับรู้, การดูแลเอาใจใส่, การเรียนการสอนภาคปฏิบัติ, อาจารย์พยาบาล, นักศึกษาพยาบาล

Abstract

Clinical practice is the most important for nursing profession and clinical teaching is the process of interaction between teachers and students. That is, the teachers have to take care of their students. Teachers' caring behavior is an art that students learn and perceive, which will result in the increase of their self-esteem, gratitude for teachers, preference for nursing profession and ability of taking care of other people. On the other hand, if students perceive that their teachers do not care for them, they will feel lack of confidence, resulting in disinterest in study and lack of respect of the teacher. Roach (1987) stresses that the teachers have to present their caring behaviors in 5 aspects : compassion, competence, confidence, conscience and commitment. Also, the teachers have to behave themselves properly.

For the reasons mentioned, the researchers would like to investigate nurse student's perceptions of nurse - teachers caring behavior in clinical teaching. The population sample were 314 third and fourth year nursing

students in 1997 at the Faculty of Nursing, Mahidol University, Thailand. Data were collected by questionnaire including personal data and caring behavior instrument developed using Roach's caring framework. The data were analyzed using statistical means, standard deviations and t- test.

Results indicated that the nurse-teachers caring behavior in clinical teaching as perceived by nursing students was at a high level in the categories of competence ($\bar{x}=4.06$, S.D.=0.75), confidence ($\bar{x}=4.02$, S.D.=0.69), conscience ($\bar{x}=4.22$, S.D.=0.66), and commitment ($\bar{x}=4.09$, S.D.=0.57), but the category of compassion was at a rather high level ($\bar{x}=3.65$, S.D.=0.62). In addition, the fourth year students perception of the nurse-teachers caring behavior was significantly lower than that of the third year students ($p<.001$). Findings suggested nurse-teachers should be aware of caring behaviors in the clinical teaching-learning process for all level of students. Emphasis on caring behaviors portraying compassion was also included.

Key words : Perception, Caring behavior, Clinical teacher learning, Nurse-teacher, Nursing students

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่มีการกิจสำคัญประการหนึ่งใน 4 ประการ คือ จัดการศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตสาขาพยาบาลศาสตร์ และมีนโยบายว่า การศึกษาภาคปฏิบัติเป็นหัวใจของการศึกษาวิชาชีพพยาบาล เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักศึกษาต้องลงมือกระทำโดยตรงต่อผู้ป่วย นักศึกษาต้องนำหลักวิชาทางทฤษฎีมาประยุกต์ในการปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งต้องอาศัยเวลาในการฝึกฝนให้เพียงพอที่จะสามารถให้การพยาบาลผู้ป่วยได้อย่างมีคุณภาพ ดังนั้นคณะพยาบาลศาสตร์จึงจัดให้นักศึกษาได้ศึกษาภาคปฏิบัติในคลินิกตั้งแต่ชั้นปีที่ 2 จนถึงชั้นปีที่ 4 รวมหน่วยกิตภาคปฏิบัติ 31 หน่วยกิต และปฏิบัติในห้องปฏิบัติการ 12 หน่วยกิต การฝึกปฏิบัติในคลินิก เป็นกระบวนการสอนที่เกิดขึ้นจากการมี ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาและอาจารย์ ในสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นบนคลินิก โดยมีอาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติเป็นแบบอย่างให้นักศึกษา คิดเป็น ทำเป็น และรู้เป็น เพื่อการเป็นพยาบาลวิชาชีพที่สมบูรณ์ต่อไป (กุลยา ตันติผลลาวัชัย, 2538) อาจารย์พยาบาลเป็นบุคคลสำคัญที่รับผิดชอบจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของวิชาชีพหรือของ หลักสูตร เป็นบุคคลที่ถ่ายทอดความรู้ ทักษะ ทักษะ การปฏิบัติ ชี้นำ ให้คำปรึกษา ให้การสนับสนุน ให้ความเอาใจใส่หรือการดูแลเอาใจใส่ (care, caring, cared) ให้ความช่วยเหลือในภาวะวิกฤตต่างๆ สร้างเสริมความเจริญ และพัฒนาการแบบองค์รวม กล่าวคือ พัฒนานักศึกษาให้มีความเจริญทั้งทางด้านสติปัญญา จิตสังคม และความสามารถในการปฏิบัติวิชาชีพพยาบาลต่อไป ดังนั้นอาจารย์พยาบาลผู้สอน

ในคลินิกควรมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ มีอัตมโนทัศน์ (self-concept) ที่ ถูกต้อง มีความรู้ดี และมีความสามารถหรือมีความชำนาญในคลินิก มีนักทฤษฎีและนักวิจัยทางการพยาบาลหลายท่าน ได้นำสาระสำคัญของแนวคิดการดูแลเอาใจใส่เข้าไปผสมผสานกับการศึกษาพยาบาล เพราะเชื่อว่าการดูแลเอาใจใส่ คือ คุณค่าหลักสำคัญที่เป็นเอกลักษณ์ขององค์ความรู้และเป็นสิ่งสำคัญของการปฏิบัติการพยาบาล (Watson, 1988 : Leiminger , 1988) ในการให้บริการแก่เพื่อนมนุษย์ เพื่อไปสู่เป้าหมายการมีคุณภาพชีวิตที่ดี การดูแลเอาใจใส่เป็นพฤติกรรมที่สำคัญที่เกิดคู่กันมาของวิชาชีพการพยาบาลและการศึกษาพยาบาล(Hanson & Smith , 1996) เป็นสิ่งที่แสดงถึงความสามารถในการสอนภาคปฏิบัติของอาจารย์ เป็นศิลปะที่พยาบาลสามารถเรียนรู้หรือรับรู้ได้ตั้งแต่เป็นนักศึกษาพยาบาลที่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากอาจารย์ (Hegyvary, 1990) ส่วนโรช (Roach, 1987) จะเน้นถึงการสอนการดูแลเอาใจใส่ที่อาจารย์เป็นสำคัญ โดยอาจารย์พยาบาลต้องแสดงพฤติกรรมการดูแลเอาใจใส่ต่อนักศึกษา เพื่อให้ นักศึกษา รับรู้ว่าได้รับการดูแลและสามารถพัฒนาการดูแลเอาใจใส่ตนเองและให้การดูแลเอาใจใส่บุคคลอื่นได้ โรชเชื่อว่าอาจารย์พยาบาลเป็นบุคคลสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนส่งเสริมและจัดให้นักศึกษาอยู่ในสิ่งแวดล้อมของการดูแลเอาใจใส่ ซึ่งโรชได้เสนอแนวคิดพฤติกรรมการดูแลเอาใจใส่ที่อาจารย์พยาบาลผู้สอนภาคปฏิบัติสามารถแสดงพฤติกรรมออกได้เป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความเห็นอกเห็นใจ เป็นพฤติกรรมที่แสดงว่าอาจารย์มีความเข้าใจนักศึกษา เปิดโอกาสให้

นักศึกษาแสดงความรู้สึก มีความห่วงใยและตั้งใจจริงในการช่วยเหลือนักศึกษา ด้านความรู้ความสามารถ เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการใช้ความรู้ความสามารถและสติปัญญาในการสอนของอาจารย์ ด้านความไว้วางใจ เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการส่งเสริมสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา อาจารย์ต้องแสดงออกถึงความจริงใจต่อนักศึกษา มีการสื่อสารให้ข้อมูล ให้ความรู้ ให้เหตุผลและข้อเท็จจริง และปกป้องนักศึกษา ให้พ้นจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้นขณะศึกษาภาคปฏิบัติ ด้านการมีจิตสำนึกทางจริยธรรม เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการสอนที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรม โดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน เคารพในศักดิ์ศรีของนักศึกษา ให้นักศึกษามีสิทธิในการตัดสินใจ ด้านการยึดมั่นผูกพัน เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกของอาจารย์ที่มีความยึดมั่นผูกพันในการปฏิบัติงาน อุทิศเวลาให้กับการสอน มีความตั้งใจ หุ่่มเท เต็มใจสอน และสำนึกในความรับผิดชอบต่อนหน้าที่งานและการสอน นอกจากนั้นอาจารย์พยาบาลควรมีกิริยามารยาทที่ดี มีการใช้ภาษาและวาจาที่สุภาพ รวมทั้งการแต่งกายที่ถูกต้อง เหมาะสม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีต่อนักศึกษา จากแนวคิดของโรชนี้เอง เบค (Beck, 1991) ได้นำมาศึกษาการรับรู้ประสบการณ์การดูแลที่นักศึกษาได้รับจากอาจารย์ โดยวิธีสังเกตการณ์จริงในนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และปีที่ 4 จำนวน 47 คน ของมหาวิทยาลัยแถบตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า นักศึกษามีการรับรู้ใน 47 พฤติกรรม เช่น การแสดงความตั้งใจจริงของอาจารย์ การคำนึงถึงและเห็นคุณค่าในความเป็นบุคคลของนักศึกษา การไม่

ชั้นปีที่ 3 และปีที่ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) โดยประชากรคือนักศึกษา หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 3 และที่ 4 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 371 คน และ 214 คน ตามลำดับ

เครื่องมือการวิจัย

เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นแบบบันทึกข้อมูลทั่วไปที่เป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิด และส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลเอาใจใส่ของอาจารย์พยาบาลในกระบวนการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ ตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมการดูแลเอาใจใส่ของ โรช (Roach, 1987) และดัดแปลงจากแบบสอบถามบางส่วนของ ศรีสุตา งามข้า (2539) ได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลจำนวน 30 คน และหาความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรแอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 แบบสอบถามมี 5 ด้าน จำนวน 52 ข้อ ทุกข้อเป็นคำถามเชิงบวก กำหนดค่าคะแนนคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่พฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นทุกครั้ง จนถึงไม่เกิดขึ้นเลย (5 → 1) และแปลผลจากค่าเฉลี่ยเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 4.01 - 5.00 หมายถึง

มีระดับการรับรู้ในพฤติกรรมนั้นมาก

- ค่าเฉลี่ย 3.01 - 4.00 หมายถึง

มีระดับการรับรู้ในพฤติกรรมนั้นค่อนข้างมาก

- ค่าเฉลี่ย 2.01 - 3.00 หมายถึง

มีระดับการรับรู้ในพฤติกรรมนั้นค่อนข้างน้อย

- ค่าเฉลี่ย 1.01 - 2.00 หมายถึง

มีระดับการรับรู้ในพฤติกรรมนั้นน้อย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเข้าพบนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และ 4 ในวันสุดท้ายของการเรียนการสอน ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2540 เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ นิยาม และขอบเขตของการศึกษา จากนั้นได้ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาทั้งสิ้น ร้อยละ 53.67 เป็นของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ร้อยละ 36.12 และ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ร้อยละ 84.11

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแบบสอบถามที่ได้มาแจกแจงความถี่ หา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ระหว่าง นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และปีที่ 4 โดยการทดสอบที (t-test)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างมีอายุตั้งแต่ 19-23 ปี อายุเฉลี่ย 21.38 ปี ร้อยละ 83.4 มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด ร้อยละ 97.1 นับถือศาสนาพุทธ เป็น

นักศึกษาชั้นปี 4 ร้อยละ 57.3 และปีที่ 3 ร้อยละ 42.7 อันดับการเลือกเรียนพยาบาลของนักศึกษาปี 3 พบว่า ร้อยละ 29.1 และ 33.9 เลือกเป็นดับ 3 และ 2 ตามลำดับ ส่วน นักศึกษาปี 4 ร้อยละ 44.4 และ 33.9 เลือก เป็นอันดับ 4 และ อันดับ 3 ตามลำดับ โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 35.7 และ 34.7 ให้เหตุผลของการเลือกพยาบาลว่า มีความก้าวหน้าในวิชาชีพและสามารถนำความรู้ไปใช้ดูแลคนใกล้ชิดและบุคคลอื่นได้ สำหรับความคิดเห็นและความรู้สึกของกลุ่มตัวอย่างต่อวิชาชีพพยาบาลก่อนการเข้าเรียน พบว่าส่วนมากร้อยละ 68.8 คิดว่า เป็นวิชาชีพที่มีเกียรติ สังคมยกย่อง ภาคภูมิใจ แต่เมื่อเข้าเรียนพยาบาลแล้วกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 46.8 พบว่า เป็นวิชาชีพที่งานหนัก เหนื่อย เครียด และเมื่อสอบถามความประทับใจในประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเป็นพยาบาล ร้อยละ 55.1 มีความประทับใจในอาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติที่เอาใจใส่ ให้คำแนะนำและเป็นกันเอง รองลงมาร้อยละ 45.5 ประทับใจในพยาบาลที่มีน้ำใจช่วยเหลือดูแลผู้ป่วยเป็นอย่างดี พุดจาไพเราะ สำหรับความไม่ประทับใจที่นักศึกษากล่าวถึง ได้แก่ ร้อยละ 59.6 กล่าวว่า งานพยาบาลเป็นงานหนัก เหนื่อย มีค่าตอบแทนน้อย สำหรับระยะเวลาที่ตั้งใจจะประกอบวิชาชีพพยาบาล ส่วนมากร้อยละ 46.1 ตั้งใจจะทำงาน 3-10 ปี และมีเพียงร้อยละ 5.7 ที่ตั้งใจว่าจะทำงานจนเกษียณอายุราชการ

2. พฤติกรรมการดูแลเอาใจใส่ในกระบวนการเรียนการสอนภาคปฏิบัติของอาจารย์พยาบาลตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล

2.1 กลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่าอาจารย์พยาบาลผู้สอนภาคปฏิบัติมีพฤติกรรมการดูแลเอาใจใส่โดยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน จำนวน 5 ด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ในระดับมาก 4 ด้าน คือ ด้านการใช้ความรู้ความสามารถ ด้านความไว้วางใจ ด้านการมีจิตสำนึกทางจริยธรรม และด้านการยึดมั่นผูกพัน ส่วนด้านที่เหลือ คือ ด้านความเห็นอกเห็นใจนั้น กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ในระดับค่อนข้างมาก (ตารางที่ 1)

2.2 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการรับรู้ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 พบว่า ระดับการรับรู้ในพฤติกรรมการดูแลเอาใจใส่โดยรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้ความรู้ความสามารถ ด้านการมีจิตสำนึกทางจริยธรรม ด้านการยึดมั่นผูกพัน และด้านความไว้วางใจ ส่วนด้านที่เหลือ คือด้านความเห็นอกเห็นใจ พบว่า การรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลทั้ง 2 ชั้นปี ไม่มีความแตกต่างกัน (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของพฤติกรรมการดูแลเอาใจใส่นักศึกษา
ของอาจารย์พยาบาลผู้สอนภาคปฏิบัติ ตามการรับรู้ของนักศึกษาในรายด้าน และโดยรวม
(n = 314)

พยาบาล (สรวลี เรื่องพิเศษ, 2537) ทำให้นักศึกษาเกิดความประทับใจ มองเห็นคุณค่าและความสำคัญของการดูแลเอาใจใส่ พัฒนาความสามารถของนักศึกษา ในการดูแลเอาใจใส่บุคคลอื่น (Roach, 1987) สำหรับพฤติกรรมด้านความเห็นอกเห็นใจ ที่นักศึกษารับรู้ในระดับค่อนข้างมากนั้น อาจเนื่องจากนักศึกษา มีอายุระหว่าง 19-23 ปี ซึ่งเป็นวัยรุ่นตอนปลายหรือวัยผู้ใหญ่ตอนต้น (Knowles, 1970 อ้างในจินตนา ยูนิพันธ์, 2527: 48) ที่มีลักษณะสำคัญ คือ มีการเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์จากที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นไปสู่ภาวะเป็นตัวของตัวเอง มีประสบการณ์ชีวิตมากขึ้น มีความพร้อมที่จะเรียนและคุ้นเคยต่อการพัฒนาบทบาทในหน้าที่ ประการสุดท้าย ผู้เรียนมีเป้าหมายแสวงหาโอกาสที่จะหาความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองมากขึ้น แต่ยังคงมีอาจารย์พยาบาลบางส่วนที่ยังคงยึดติดกับการสอนแบบเดิมๆ ที่ค่อนข้างเข้มงวด และมีความมุ่งหวังสูงที่ต้องการให้นักศึกษาทำได้ ทำเป็น และทำได้ดี อาจเป็นเหตุให้นักศึกษารับรู้พฤติกรรมด้านนี้ของอาจารย์ในระดับค่อนข้างมาก ตลอดจนมีนักศึกษาร้อยละ 24.20 ที่รับรู้ว่าอาจารย์บางคนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ชอบดุด่า และลำเอียง เช่นเดียวกับการศึกษาของสมบัติ ไชยวัฒน์ (2530) ที่พบว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รับรู้พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของอาจารย์ที่สอนในคลินิก คือจงใจจับผิดนักศึกษา ไม่เปิดโอกาสให้ตัดสินใจ ชอบใช้อารมณ์ยึดตนเองเป็นเกณฑ์ในการวัดพฤติกรรมของนักศึกษา สัมพันธภาพของอาจารย์และนักศึกษา มีคะแนนเป็นตัวกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ

จุฬาลักษณ์ มณีรัตนพันธุ์ (2533) ที่นักศึกษาพยาบาลมากกว่าร้อยละ 80.0 ระบุว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ให้นักศึกษาหมดกำลังใจ คือ วิธีการสอนของอาจารย์ที่ใช้อาจาเหินบ่นแถม กระแทกกระเทียบ ต่ำหนิ ต่อหน้าผู้ป่วยญาติ และเพื่อนฝูง มีการพูดพาดพิงถึงความผิดครั้งแล้วครั้งเล่า เป็นผลให้นักศึกษารู้สึกเบื่อหน่าย ท้อถอย เสื่อมศรัทธาต่อการฝึกปฏิบัติในคลินิก

สำหรับการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ที่มีระดับการรับรู้ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในพฤติกรรมการดูแลเอาใจใส่ของอาจารย์พยาบาลโดยรวมและรายด้าน 4 ด้าน ยกเว้นด้านความเห็นอกเห็นใจ ที่การรับรู้ของนักศึกษาทั้ง 2 ชั้นปี ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 2) อาจเนื่องจากอาจารย์ทราบว่านักศึกษาชั้นที่ 3 เพิ่งเริ่มฝึกปฏิบัติในคลินิกเป็นครั้งแรก นักศึกษามีความรู้ทางการพยาบาลไม่มากนัก นักศึกษาขาดทักษะและประสบการณ์ ทำให้อาจารย์ต้องดูแลและให้การช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง เป็นเหตุให้มีความใกล้ชิดกัน มีปฏิสัมพันธ์กันตลอดเวลา เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และเกิดสภาพแวดล้อมที่มีการให้กำลังใจต่อนักศึกษา ต่างกับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของการศึกษาเป็นปีที่อาจารย์คาดว่า นักศึกษามีความรู้และทักษะมาพอสมควร มีความเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น อาจารย์จะดูแลนักศึกษาอยู่ห่างๆ ให้นักศึกษาเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น ให้นักศึกษาหัดแก้ปัญหาด้วยตนเอง มอบหมายให้ดูแลผู้ป่วยที่มีปัญหาซับซ้อน สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวอาจเป็นสาเหตุให้การรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลในพฤติกรรมการดูแล

เอาใจใส่ของอาจารย์พยาบาลมีความแตกต่างกัน ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันกับการศึกษาของ ศรีสุตา งามขำ (2539) ที่พบว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปี 2, 3, 4 ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เขตภาคเหนือ มีการรับรู้พฤติกรรมการดูแลของอาจารย์พยาบาลโดยรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 มีระดับการรับรู้พฤติกรรมการดูแลสูงกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการเรียนการสอน อาจารย์พยาบาลที่สอนภาคปฏิบัติ ควรตระหนักถึงการสร้างสัมพันธภาพที่ดี มีการดูแลเอาใจใส่ของอาจารย์กับนักศึกษา รวมทั้งการเป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดงความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาล เพื่อที่จะส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดความมั่นใจในวิชาชีพ และเลือกที่จะประกอบวิชาชีพพยาบาลต่อไป

2. ด้านหลักสูตรและผู้บริหารหลักสูตร ควรจัดหลักสูตรให้มีเวลาที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมร่วมกันของนักศึกษาและอาจารย์ เพื่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน อันจะส่งผลต่อการเรียนการสอนและควรส่งเสริมสนับสนุนให้อาจารย์พยาบาลมีพฤติกรรมดูแลเอาใจใส่ ในช่วงแรกอาจจัดในการอบรม เข้าประชุม การปฏิบัติการและให้อาจารย์ผู้นั้นมาแนะนำหรือเล่าวิธีการสอนที่นักศึกษาเกิดความประทับใจ

3. ด้านการปฏิบัติพยาบาล พยาบาลประจำการควรเข้าใจและรับรู้เกี่ยวกับแนวคิดการดูแลเอาใจใส่ในการศึกษาและการบริการพยาบาล การเป็นแบบอย่างที่ดี การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษา

4. ด้านการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาความคิดเห็นหรือทัศนคติของอาจารย์พยาบาลเกี่ยวกับพฤติกรรมดูแลเอาใจใส่ นักศึกษาในการสอนภาคปฏิบัติ

เอกสารอ้างอิง

- กุลยา ตันติผลชีวะ. (2538). การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ. วารสารการศึกษาพยาบาล, 6(1), 35-44.
- คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. (2540). คู่มือนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จินตนา ยูนิพันธุ์. (2527). การเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 1, มปท.
- จุฬาลักษณ์ มณีรัตนพันธุ์. (2533). การนิเทศ : หนทางจรรโลงหรือบั่นทอนจิตใจ. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์, 13(1), 1-7.
- วาสนา นัยพัฒน์ (พ.ต.หญิง ดร.). (2542). “ประสบการณ์จริงของนักเรียนพยาบาล ต่อความเอื้ออาทรและความไม่เอื้ออาทรของครูพยาบาล” การประชุมพยาบาลแห่งชาติครั้งที่ 11 การพยาบาลไทยในระยะเปลี่ยนสู่ศตวรรษที่ 21. นนทบุรี: บริษัท พี.วาทีน พรินติ้ง จำกัด, 71-72.

- ศรีสุตา งามขำ. (2539). พฤติกรรมการดูแลนักศึกษาพยาบาลของอาจารย์พยาบาลในการสอนทางคลินิก และทัศนคติต่อวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมบัติ ไชยวัฒน์. (2530). รายงานการวิจัย ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลต่อสิ่งแวดล้อมทางการศึกษาภาคปฏิบัติ กับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาภาคปฏิบัติ. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สรวาลี เรืองวิเศษ. (2537). การวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์พยาบาลกับนักศึกษาพยาบาลในสถานการณ์การสอนทางคลินิก วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- อารมณ วุฒิพฤกษ์ และจิราพร อีระพัฒนะ. (2528). ปัญหาและความต้องการประสบการณ์การเรียนรู้การสอนตามความคิดเห็นของนักศึกษา. วารสารพยาบาลศาสตร์, 3 (4), 430-442.
- Beck, C.T. (1991). How students perceive faculty caring : A Phenomenological Study. *Nurse Educator*, 16 (5), 18-22.
- Beck, C.T. (1992). Caring among nursing students. *Nurse Educator*, 17 (6), 22-27 (November/ December).
- Bevis, Em Oliver. (1981). Caring a life force in : Leininger (Eds.), *Caring : An essential human need*. N.J.: Charls B. Slack Inc.
- Bevis, Em Oliver & Watson, J. (1989). *Toward A Caring Curriculum : A new pedagogy for nursing*. N.Y.: National League for Nursing.
- Gallagher, L.M. (1992). Positive reinforcement in clinical teaching. *Nurse Education*, 17(4), 35-36.
- Halldorsdottir, S. (1990). "The essential of a caring and uncaring encounter with a teacher : The perspective of the nursing student." in Leininger & Watson (Eds.), *The Caring Imperative In Education*. N.Y : National league for nursing.
- Hanson, L.E. & Smith, M.J. (1996). Nursing students' perspectives : Experiences of caring and not-so-caring interactions with faculty. *Journal Of Nursing Education*, 35 (3), 105-112.
- Hegyvary, S.T. (1990). The need for care of nursing students. *Journal of Professional nursing*, 6 (4), 190.

- Leddy, S. & Pepper, J.M. (1985). **Conceptual Bases Of Professional Nursing**. Philadelphia : J.B. Lippincott. CO.
- Leininger, M.M.(1988).**Caring: An Essential Human Need**.Michigan:Wayne state university press.
- Roach, M.S. (1987). **The Human ACT Of Caring : A Blueprint For The Health Professional**. Ottawa: Canadian Hospital association.
- Tanner,Christine A.(1990).Caring as a value in nursing education. **Nursing Outlook**, 38(2),70-72.
- Watson, J.(1988). **Nursing :Human Science And Human Care**.N.Y.:National leaguefor nursing.